

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΒΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ»

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΜΑΡΤΙΟΣ 2023

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ - ΒΙΟΗΘΙΚΗΣ

Επιτροπή Ερευνητικής Δεοντολογίας-Βιοηθικής. Η Επιτροπή Ερευνητικής Δεοντολογίας-Βιοηθικής λειτουργεί σε επίπεδο Τμήματος, συγκροτείται με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης Ειδικής Σύμβασης και απαρτίζεται από μέλη ΔΕΠ και ομότιμους καθηγητές. Η Επιτροπή Ερευνητικής Δεοντολογίας-Βιοηθικής είναι αρμόδια για τη θέσπιση επιστημονικών αρχών και κανόνων διεξαγωγής έρευνας καθώς και τον έλεγχο τήρησης του Κανονισμού Ερευνητικής Δεοντολογίας-Βιοηθικής από τους ερευνητές-μέλη του Τμήματος.

Κανονισμός Ερευνητικής Δεοντολογίας-Βιοηθικής

Ο Κανονισμός Ερευνητικής Δεοντολογίας-Βιοηθικής περιλαμβάνει κανόνες και οδηγίες αναφορικά με τις ανάγκες των ερευνητών στο πλαίσιο σχεδιασμού και υλοποίησης ερευνητικών προγραμμάτων. Στον κανονισμό περιλαμβάνονται: α) γενικές αρχές και υποχρεώσεις των ερευνητών για τον σχεδιασμό, τη διεξαγωγή και τη δημοσίευση μιας επιστημονικής έρευνας. β) έντυπο αίτησης, η οποία πρέπει να συμπληρωθεί από τους ερευνητές και να αποσταλεί εγκαίρως (πριν την έναρξη συλλογής των δεδομένων) προς την Επιτροπή Ερευνητικής Δεοντολογίας-Βιοηθικής, γ) πληροφορίες για τη δήλωση συγκατάθεσης των συμμετεχόντων και δ) έντυπο δήλωσης συγκατάθεσης.

Γενικές αρχές

Κάθε ερευνητής οφείλει να ενημερώνει εγκαίρως την Επιτροπή Ερευνητικής Δεοντολογίας-Βιοηθικής για κάθε έρευνα που πρόκειται να πραγματοποιήσει. Οι πληροφορίες που ακολουθούν διευκολύνουν τους ερευνητές στο έργο τους, συμβάλλουν στην ποιότητα της έρευνας και προστατεύουν το κύρος του Πανεπιστημίου, του Τμήματος και των αποτελεσμάτων της έρευνας, καθώς και τους συμμετέχοντες σ' αυτήν. Οι αρχές που πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψιν από τους ερευνητές είναι οι εξής:

1. Η Επιτροπή Επιστημονικής Δεοντολογίας εξετάζει τις αιτήσεις μόνον των μελών του Τμήματος (διδασκτικό προσωπικό, φοιτητές).
2. Όλοι οι ερευνητές είναι υποχρεωμένοι να υποβάλουν πρόταση διεξαγωγής έρευνας στην Επιτροπή Ερευνητικής Δεοντολογίας-Βιοηθικής.
3. Οι προπτυχιακοί και μεταπτυχιακοί φοιτητές του Τμήματος στο πλαίσιο των σπουδών τους, έχουν υποχρέωση να θέτουν προς έλεγχο ερευνητικής δεοντολογίας την εργασία τους (πτυχιακή ή διπλωματική εργασία), προσκομίζοντας την έγκριση του επιβλέποντα καθηγητή.
4. Η Επιτροπή Ερευνητικής Δεοντολογίας-Βιοηθικής εξετάζει τις αιτήσεις και χορηγεί βεβαίωση συμβατότητας της προτεινόμενης έρευνας με την τήρηση της επιστημονικής δεοντολογίας.
5. Στην αίτηση προς την Επιτροπή Ερευνητικής Δεοντολογίας-Βιοηθικής πρέπει να επισυνάπτεται το έντυπο δήλωσης συγκατάθεσης των συμμετεχόντων και να περιγράφεται η μεθοδολογία της έρευνας σύντομα, αλλά με σαφήνεια. Κυρίως πρέπει να αναφέρονται ο πληθυσμός, τα μέσα μέτρησης (εγκυρότητα, αξιοπιστία και αντικειμενικότητα) και η διαδικασία.
6. Η απάντηση της Επιτροπής δίνεται εντός 3 εβδομάδων από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης.
7. Με την υποβολή της ερευνητικής πρότασης στην Επιτροπή Ερευνητικής Δεοντολογίας-Βιοηθικής, το επιστημονικό προσωπικό που εμπλέκεται στην έρευνα δηλώνει εγγράφως ότι

έλαβε υπόψη τις οδηγίες ερευνητικής δεοντολογίας και ότι οφείλει να τηρήσει τους όρους και τις διατάξεις, λαμβάνοντας όλα τα αναγκαία μέτρα για την προστασία των συμμετεχόντων από κάθε κίνδυνο που αφορά στην υγεία και την αξιοπρέπειά τους, καθώς και των προσωπικών τους δεδομένων.

8. Τη συνολική ευθύνη για την τήρηση όλων των δεοντολογικών διατάξεων φέρει ο κύριος ερευνητής. Στην περίπτωση μεταπτυχιακής ή διδακτορικής διατριβής την ευθύνη φέρει ο επιβλέπων καθηγητής.
9. Για σειρά ερευνών πάνω στο ίδιο ερευνητικό πρόγραμμα απαιτείται μόνο μια αρχική αίτηση. Νέα αίτηση ή συμπληρωματική ενημέρωση-αιτιολόγηση απαιτούνται μόνο στην περίπτωση που γίνουν ριζικές ή ουσιαστικές αλλαγές (π.χ. αλλαγή οργάνου μέτρησης) στο ερευνητικό πρόγραμμα.
10. Δεν επιτρέπεται η νοθεία, η παραποίηση, η διαστρέβλωση, η παρερμηνεία και η απόκρυψη δεδομένων.
11. Απαγορεύεται η λογοκλοπή και οποιαδήποτε άλλη οικειοποίηση ξένης πνευματικής ιδιοκτησίας.
12. Όλοι οι συν-συγγραφείς πρέπει να συμβάλουν ουσιαστικά στην προτεινόμενη έρευνα και οι αρμοδιότητες καθενός καθορίζονται εξ αρχής. Στην περίπτωση αλλαγής ή προσθήκης ονομάτων πρέπει να ενημερώνεται η Επιτροπή.

Οδηγίες ερευνητικής δεοντολογίας

1. Για κάθε έρευνα εκτός τμήματος πιθανόν να απαιτείται άδεια από άλλους αρμόδιους φορείς. Για παράδειγμα, στο πλαίσιο έρευνας σε σχολεία, απαιτείται άδεια από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
2. Η συμμετοχή των ίδιων ατόμων σε τεράστιο αριθμό ερευνών, μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα, δεν μπορεί να δικαιολογηθεί. Το γεγονός ότι ένα άτομο έχει διοικητική θέση (λ.χ. διευθυντής εργαστηρίου) ή συμβουλευτικό ρόλο, δεν σημαίνει ότι αυτομάτως αποκτά δικαιώματα συμμετοχής σε όλες τις εργασίες που πραγματοποιούνται στον χώρο επιρροής του.
3. Ο ερευνητής που έχει την κύρια ευθύνη είναι υποχρεωμένος να αξιολογήσει τη συμμετοχή των συν-ερευνητών και να καταχωρήσει τα ονόματα με τη σειρά που προκύπτει από την ποιότητα και το μέγεθος της συνεισφοράς ή να θεωρήσει ισότιμη τη συμμετοχή στην εργασία.
4. Οι μετρήσεις κατά τη διεξαγωγή ενός μαθήματος γίνονται μετά από έγκαιρη συνεννόηση με τον διδάσκοντα, ώστε να μην παρακωλύεται σε μεγάλο βαθμό το πρόγραμμα σπουδών (μαθήματα, εργαστήρια).
5. Πολλές φορές οι φοιτητές είναι κορεσμένοι από ερευνητικά προγράμματα με αποτέλεσμα να δυσανασχετούν ή να μην ανταποκρίνονται θετικά στις προσκλήσεις συμμετοχής σε έρευνα. Σε τέτοιες περιπτώσεις καλό είναι οι ερευνητές να περιμένουν τον κατάλληλο χρόνο ή να αναζητήσουν άτομα σε άλλους χώρους.
6. Πρέπει να αποφεύγονται με κάθε τρόπο διαδικασίες που κρύβουν κινδύνους για τη σωματική και ψυχική υγεία και την αξιοπρέπεια των συμμετεχόντων.
7. Πρέπει να αποφεύγονται αποκλεισμοί και διακρίσεις στο πλαίσιο της έρευνας (καταγωγή, φύλο, θρησκεία, εθνικότητα κ.λπ.).
8. Οι συμμετέχοντες πρέπει να ενημερώνονται πλήρως για τις συνθήκες και τη διαδικασία της έρευνας, ώστε να δίνει την έγγραφη συγκατάθεσή του πριν τη συμμετοχή σε κάποιο ερευνητικό πρόγραμμα (Δήλωση συγκατάθεσης).

9. Η δήλωση συγκατάθεσης (ΔΣ) γράφεται σε απλή και κατανοητή γλώσσα. Υπογράφεται από κάθε συμμετέχοντα και για τα άτομα που δεν είναι σε θέση να υπογράψουν (ανήλικα άτομα, άτομα με ειδικές ανάγκες) ενημερώνονται και υπογράφουν οι γονείς - κηδεμόνες. Αν η έρευνα είναι διαχρονική θα χρειαστεί ανανέωση της συγκατάθεσης. Για φωτογραφίες και άλλο οπτικοακουστικό υλικό χρειάζεται σχετική άδεια (συμμετέχοντες, σχολείο, σύλλογος, γονείς – κηδεμόνες κ.λπ.).
10. Η έρευνα σε παιδιά ηλικίας κάτω των 18 ετών απαιτεί συνεργασία και άδεια από τους γονείς - κηδεμόνες ή από τους δασκάλους ανάλογα με την περίπτωση. Αν η διαδικασία εμπίπτει στις καθημερινές αρμοδιότητες των εκπαιδευτικών, τότε η συνεργασία μπορεί γίνει απ' ευθείας με τους δασκάλους. Οι γονείς ή οι κηδεμόνες των παιδιών πρέπει να ενημερωθούν προκαταβολικά για την επικείμενη έρευνα και να συνεχίσουν να ενημερώνονται για κάθε πρόβλημα που προκύπτει κατά τη διάρκεια διεξαγωγής της έρευνας. Δικαίωμα των γονέων είναι να ζητήσουν να τους γίνουν γνωστά τα δεδομένα που αφορούν στο παιδί τους.
11. Κατά τη διεξαγωγή έρευνας σε ειδικούς πληθυσμούς (λ.χ., άτομα με ειδικές ανάγκες, άτομα με νοητικά προβλήματα, εξαρτημένα άτομα, φυλακισμένους, αναρχικούς, φιλάθλους, οπαδούς ομάδων κ.λπ.) πρέπει να υπάρχει μέριμνα για όλες τις νόμιμες διαδικασίες, τη σωστή προσέγγιση, την υπεράσπιση των δικαιωμάτων και την προστασία των συμμετεχόντων.
12. Η ΔΣ δεν απαλλάσσει τους ερευνητές από την ευθύνη να προστατέψουν από κάθε κίνδυνο τους συμμετέχοντες, τόσο κατά τη διάρκεια της δοκιμασίας όσο και μελλοντικά.
13. Αν οι συμμετέχοντες χρησιμοποιήσουν κωδικό ή αρχικά, τότε, καταγράφεται ο κωδικός/αρχικά και το ονοματεπώνυμο σε εμπιστευτική λίστα που φυλάσσεται στα αρχεία του ιδρύματος. Η καταγραφή αυτή θα είναι χρήσιμη για να δοθούν απαντήσεις σε προσωπικά ζητήματα.
14. Πρέπει να υπάρχει μέριμνα για την παρουσία γιατρού, ψυχολόγου κ.λπ. όπου κρίνεται απαραίτητο. Ο γιατρός ενημερώνεται για τη μεθοδολογία της έρευνας και τους πιθανούς κινδύνους, εξετάζει το ιατρικό ιστορικό των συμμετεχόντων και συναινεί στη συμμετοχή τους.
15. Η έρευνα σε εξωτερικούς χώρους θα πρέπει να αποφεύγεται, όταν οι συνθήκες είναι δυσμενείς (λ.χ., αυξημένη ρύπανση, υψηλή θερμοκρασία).
16. Απαγορεύεται κάθε έρευνα που προβλέπει χρήση ουσιών (ντοπάρισμα) για τη βελτίωση της σωματικής και ψυχικής απόδοσης των αθλητών.
17. Πρέπει να αποφεύγετε κάθε προκατάληψη σε όλα τα σημεία της έρευνας (σχεδιασμό, συλλογή και ερμηνεία των δεδομένων).
18. Στις έρευνες που διεξάγονται με χρηματοδοτούμενα προγράμματα πρέπει να αναφέρονται οι φορείς χρηματοδότησης.
19. Οι χορηγοί ενημερώνονται από τους ερευνητές μόνο σε θέματα σχεδιασμού και τελικών αποτελεσμάτων.
20. Οι χρηματοδοτήσεις πρέπει να εξυπηρετούν τους σκοπούς της επιστήμης και να μην υπάρχει εκμετάλλευση ως προς την προβολή συμφερόντων. Η κερδοσκοπία από μια έρευνα στον χώρο του Πανεπιστημίου είναι πράξη παράνομη και αντιδεοντολογική.
21. Σκοπός της έρευνας είναι να προάγει την επιστημονική γνώση και όχι την καριέρα του ερευνητή.

Προϋπόθεση για τον σχεδιασμό και τη διεξαγωγή μιας έρευνας αποτελεί η ηθική συνείδηση όλων των υπευθύνων

Υπόδειγμα Ενημερωτικού σημειώματος με δήλωση συγκατάθεσης

(υπογράφεται από τους συμμετέχοντες στην έρευνα, αφού ο ερευνητής τους ενημερώσει αναλυτικά για όλα τα παρακάτω)

Ονοματεπώνυμο και ιδιότητα του ερευνητή που έχει την κύρια επιστημονική ευθύνη (Ο/Η - ονοματεπώνυμο, αρ. τηλεφώνου και email) σας προσκαλώ να συμμετάσχετε σε έρευνα που διεξάγεται στο πλαίσιο ερευνητικού έργου του Εργαστηρίου...», ή «στο πλαίσιο της διδακτορικής μου διατριβής» κ.ο.κ.) του Τμήματος Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού του Πανεπιστημίου Αθηνών με τίτλο(τίτλος της έρευνας)

- Η έρευνα γίνεται υπό την επίβλεψη του/της (ονοματεπώνυμο και τίτλος, αρ. τηλεφώνου και email του επιβλέποντος)
- Η ερευνητική πρόταση έχει εγκριθεί με την υπ' αριθμ.....απόφαση της Επιτροπής Ερευνητικής Δεοντολογίας-Βιοηθικής του τμήματος.
- Σκοπός της έρευνας και οφέλη που θα προκύψουν

Επίσης:

- Τονίστε στους συμμετέχοντες ότι έχουν κάθε δικαίωμα να μην πάρουν μέρος στην έρευνα ή να διακόψουν όποτε θελήσουν.
- Δώστε λεπτομέρειες ως προς την ανωνυμία/εχεμύθεια/εμπιστευτικότητα των δεδομένων και τη χρήση κωδικού/αρχικών εξηγώντας τους λόγους.
- Σημειώστε τον χρόνο απασχόλησης των συμμετεχόντων.
- Ενημερώστε ότι τα αποτελέσματα της έρευνας ενδεχομένως να δημοσιευθούν σε επιστημονικά περιοδικά, ότι θα χρησιμοποιηθούν για διδακτικούς σκοπούς κ.λπ. και ότι όλοι μπορούν να έχουν δυνατότητα ενημέρωσης, είτε ο καθένας για τον εαυτό του ή για τα γενικά αποτελέσματα, αν επιθυμούν.
- Σημειώστε ότι η έρευνα γίνεται για καθαρά επιστημονικούς λόγους και ότι δεν υπάρχει εκμετάλλευση.
- Τονίστε ότι δεν υπάρχει (ή υπάρχει) άλλο όφελος για τους συμμετέχοντες πέραν της ικανοποίησης από τη συμμετοχή τους στο συγκεκριμένο επιστημονικό έργο.

Περιγραφή διαδικασίας:

- Περιγράψτε με λεπτομέρεια τι ακριβώς πρόκειται να κάνουν οι συμμετέχοντες, με ιδιαίτερη έμφαση στις επεμβατικές μετρήσεις, στις μετρήσεις ψυχολογικών παραγόντων στην πιθανή κόπωση ή δυσφορία που θα νιώσουν, σε κάθε πιθανή βλάβη ή πιθανό κίνδυνο για την ψυχική και σωματική υγεία και ακεραιότητά τους (καθώς και πως και από ποιο εξειδικευμένο προσωπικό θα προληφθούν ή θα αντιμετωπιστούν), καθώς και στην πιθανή λήψη φωτογραφιών ή video.
- Εξηγήστε πώς θα συγκεντρώσετε τα δεδομένα (λ.χ. όργανα μέτρησης, χώρος, επίβλεψη, μέτρα ασφαλείας, άτομα που θα συνεπικουρήσουν στη διεξαγωγή των μετρήσεων).
- Δηλώστε σαφώς το χρόνο που οι συμμετέχοντες θα διαθέσουν για τη συγκεκριμένη μελέτη.
- Δηλώστε τον τρόπο με τον οποίο θα μεριμνήσετε ώστε τα προσωπικά τους δεδομένα να παραμείνουν ανώνυμα και να προστατευτούν

Δηλώστε ποιες ακριβώς πληροφορίες θα δώσετε στους συμμετέχοντες σχετικά με τα ατομικά τους αποτελέσματα.

Η παρακάτω δήλωση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του εντύπου ενημέρωσης και θα πρέπει να μην δίδεται ξεχωριστά, αλλά μαζί με όλο το παραπάνω κείμενο.

Δηλώνω ότι: α) διάβασα και κατανόησα το περιεχόμενο έρευνας με τίτλο που διεξάγεται από επιστημονικό προσωπικό του Τμήματος Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού του Πανεπιστημίου Αθηνών, β) μου δόθηκε το δικαίωμα να κάνω διευκρινιστικές ερωτήσεις, γ) μου δόθηκε το δικαίωμα να αποφασίσω αν θα συμμετάσχω ή όχι, δ) η συμμετοχή μου είναι εντελώς εθελοντική, ε) έχω δικαίωμα να διατηρήσω την ανωνυμία μου και στ) έχω δικαίωμα να διακόψω όποτε θελήσω, χωρίς να έχω την υποχρέωση να εξηγήσω τους λόγους για τους οποίους θα το κάνω.

- Ευχαριστήστε τούς συμμετέχοντες για την πιθανή συμμετοχή τους στην έρευνα.
- Ονοματεπώνυμο δηλούντος ή χρήσης κωδικού ή αρχικών _____ Υπογραφή _____
- Υπογραφή γονέα ή κηδεμόνα ή άλλου νόμιμου υπευθύνου _____ Ημερομηνία _____
(ισχύει για τις ειδικές περιπτώσεις)
- Υπογραφή ατόμου που πήρε τη συγκατάθεση _____
Ημερομηνία _____
- Υπογραφή ερευνητή _____ Ημερομηνία _____
(εάν δεν είναι το άτομο που πήρε τη συγκατάθεση):

Σημείωση:

- Μην ξεκινήσετε την έρευνα αν δεν έχετε επιστολή αποδοχής από την Επιτροπή Ερευνητικής Δεοντολογίας-Βιοηθικής.
- Ενημερώστε αμέσως την Επιτροπή Ερευνητικής Δεοντολογίας-Βιοηθικής για κάθε πρόβλημα που ήθελε προκύψει κατά τη διάρκεια της έρευνας.

Η κατάθεση αίτησης προς την Επιτροπή περιλαμβάνει δύο βήματα:

A) Ηλεκτρονική καταγραφή των στοιχείων της αίτησης πατώντας το αντίστοιχο «σύνδεσμο» (link) που βρίσκεται στην Ιστοσελίδα της Επιτροπής Ερευνητικής Δεοντολογίας-Βιοηθικής της Σχολής <http://www.phed.uoa.gr/ereyna/epitropi-ereynhtikis-deontologias-bioh8ikis.html>

B) Αποστολή των παρακάτω δικαιολογητικών στην ηλεκτρονική διεύθυνση bioethics@phed.uoa.gr

Κατάλογος απαιτούμενων δικαιολογητικών:

1. Συμπληρωμένο (ηλεκτρονικά) έντυπο αίτησης προς την Επιτροπή, το οποίο κατεβάζετε από την σελίδα της Επιτροπής Βιοηθικής
2. Ενημερωτικό Σημείωμα για τους συμμετέχοντες, γονείς/κηδεμόνες (σε περίπτωση ανηλίκων συμμετεχόντων) το οποίο καταλήγει σε δήλωση συγκατάθεσης η οποία θα υπογραφεί από τους συμμετέχοντες ή τους γονείς/κηδεμόνες τους

3. Αντίγραφο όλων των ερωτηματολογίων που θα χρησιμοποιηθούν στην έρευνα
4. Επιστολή αποδοχής/έγκρισης από τους συνεργαζόμενους φορείς (εάν αυτή απαιτείται).
5. Όποιο άλλο υλικό που, κατά τη γνώμη σας, θα εξυπηρετήσει το έργο της επιτροπής.

Η αίτηση, η δήλωση συγκατάθεσης και τα επισυναπτόμενα έντυπα υποβάλλονται ηλεκτρονικά στη γραμματεία της επιτροπής στην ηλεκτρονική διεύθυνση: bioethics@phed.uoa.gr

Χρήσιμες πληροφορίες από το Διαδίκτυο

- American Psychological Association: Ethical principles of Psychologists and Code of conduct. (<http://www.apa.org/ethics/code/index.aspx>).
- Association of Social Anthropologists of the UK and Commonwealth (ASA) - Ethical Guidelines.
- Birmingham City University: Faculty of Education Research Ethics Guidelines. (www.ed.bcu.ac.uk/education).
- Dalton, A. J. & McVilly, K. R. (2004). Ethics guidelines for international, multicenter research involving people with intellectual disabilities. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, vol. 1, nr 2, pp 57-70.
- Declaration of Helsinki (1948)-Διακήρυξη του Ελσίνκι-Έρευνα σε ανθρώπους.
- ESRC (2007) Research Ethics Framework. Downloaded from: (http://www.asanet.esrcsocietytoday.acuk/ESRCInfoCentre/Images/ESRC_Re_Ethics_FFrame_tc_m6-11291.pdf)
- Η Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Παιδιού.
- Medical Research Council (MRC) (2000, updated 2005) Good Research Practice. London: MRC (<http://www.mrc.ac.uk/Utilities/Documentrecord/index.htm?d=MRC002415>).
- National Institute of Environmental Health Sciences (NIEHS). What is ethics in research & why is it important? By David B. Resnik. (<http://www.niehs.nih.gov/research/resources.cfm>).
- Ο Κώδικας της Νυρεμβέργης (1947) (σημεία 1, 4, 7, 9).
- Παγκόσμια Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (Γενεύη 1948).
- Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων – Κώδικας Δεοντολογίας.
- Πανεπιστήμιο Κρήτης, Τμήμα Ψυχολογίας.
- Research Ethics section of the SHiPS (Sociology, History, and Philosophy of Science).
- Σύλλογος Ελλήνων Ψυχολόγων: Μετα-Κώδικας Ηθικής. (<http://www.seps.gr/code.html>).
- Social Research Association (SPA) (2003). Ethical Guidelines, London, SPA (www.the-sra.org.uk/documents/pdfs/ethics03.pdf).
- The University of Edinburgh: Psychology, School of Philosophy, Psychology, and language sciences. Ethics FAQ. [<http://www.psy.ed.ac.uk/people/alenton/ethicsfaq>].
- UCL Research Ethics Committee [<http://www.grad.ucl.ac.uk/ethics>].
- United Nations Convention on the Rights of the Child. University of Bolton, Research ethics: Guidelines for informed consent. [L:\AQAS\Common\Reserach\Reserach Ethics\guidelines for informed Consent.doc].

Οι πληροφορίες που αφορούν την Επιτροπή Ερευνητικής Δεοντολογίας-Βιοηθικής είναι αναρτημένες και στην ιστοσελίδα του Τμήματος Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού του ΕΚΠΑ https://www.phed.uoa.gr/ereyna/epitropi_ereynitikis_deontologias_bioithikis/